

fuinneamh-fórsaí

Fuinneamh inár scoil: níos lú a úsáid, aistriú chuig fuinneamh glan

Achoimre ar an gceacht

Tosaigh trí shúil a chaitheamh timpeall an tseomra ranga ar rudaí atá ag úsáid fuinnimh anois díreach, i gcomparáid le fuinneamh atá á chur amú. Tuarann na grúpaí cén áit sa scoil ina gcuirtear an méid is mó fuinnimh amú, agus dhá chineál comhartha cur amú, ansin siúlann siad timpeall gearr faoi mhaoirseacht agus taifeadann siad úsáid agus cur amú sa Dialann Imscrúdaithe. Cuir na comhairimh le chéile i mbarrachairt ar an taifeadán sonraí idirghníomhach. Léann gach grúpa cárta amháin faoi fhuinneamh in-athnuaite in Éirinn (gaoth, grian nó hidrileictreachas), ansin dearann siad gníomh praiticiúil amháin chun fuinneamh a shábháil ar Chárta Gnímh Sábhála, bunaithe ar an mbarra is airde, roinneann siad é, agus ainmnítear duine amháin sa rang a bheidh freagrach as ar feadh na seachtaine.

Cuspóirí foghlama

- Iniúchadh a dhéanamh ar na háiteanna ar fud na scoile ina n-úsáidtear fuinneamh agus ina gcuirtear amú é
- Taighde a dhéanamh ar fhoinsé amháin fuinnimh in-athnuaite ar a laghad a bhaineann le hÉirinn
- Gníomh praiticiúil amháin chun fuinneamh a shábháil a dhearadh agus a chur i láthair don rang nó don scoil

Roimh an gclog: ullmhúchán

Priontáil leathanach amháin den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta, Cárta Gnímh Sábhála amháin do gach grúpa, agus cártaí taighde A–C (gaoth, grian, hidrileictreachas: cóipeanna breise má tá níos mó ná trí ghrúpa ann). Socraigh bealach gearr le ceithre stad leis an airíoch. Is cabhair iad cláir le fáiscín; is féidir na dialanna a leagan ar leabhair freisin. Bíodh cúntóir fásta amháin ann má éilíonn rialacha an dorchla é.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
Leathanach den Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	páipéar bán do nótaí an iniúchta (áit, úsáid fuinnimh, cur amú, comhaireamh) chomh maith le nóta gearr faoi fhuinneamh in-athnuaite
Cárta Gnímh Sábhála	1	grúpa	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	nóta greamaitheach nó cárta innéacs amháin do gach grúpa, agus na cúig cheannteideal scríofa air ag an múinteoir roimh an gceacht: An cur amú atá mar sprioc againn / An t-aon ghníomh amháin atá againn / Cé / Cathain / Conas a bheidh a fhios againn gur éirigh leis
clár le fáiscín	1	dalta	seomra ranga	dialann leagtha ar leabhar le clúdach cru
cártaí taighde ar fhuinneamh in-athnuaite (gaoth, grian, hidrileictreachas)	1	grúpa	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	léann an múinteoir gach cárta fuinnimh in-athnuaite os ard ó na nótaí, agus éistean na grúpaí agus breacann siad síos eochairfhocail
peann luaidhe	1	dalta	seomra ranga	aon rud le scríobh leis

Pointe sábháilteachta le faire

An rang ar fad le chéile faoi mhaoirseacht, siúl gan rith, teorainneacha soiléire. Ná hoscail seomraí gléasra ná seomraí coire, ná bain le feistis leictreacha, ná féach ar limistéir atá faoi chosc ach ón doras, agus fill ar ais go ciúin.

Céimeanna teagaisc

- **Cad atá á lorg againn?:** Ná scríobh ar an gclár ach an péire úsáid/cur amú agus an tasc don tsiúlóid. Abair in aon líne amháin go dtiocfaidh fuinneamh glan na hÉireann agus an gníomh sábhála tar éis daoibh filleadh. Ná tosaigh orthu sin anois. Réitigh an eagla go mbeidh na daltaí ina suí sa dorchadas agus fuar: ciallaíonn sábháil fuinnimh fuinneamh a úsáid nuair agus san áit a bhfuil gá leis.
- **Tuar roimh an tsiúlóid:** Smaoinigh–Péireáil–Roinn: áit amháin agus an fáth, chomh maith le dhá chineál comhartha cur amú is tábhachtaí ón liosta ar an gclár. Scríobh dhá thuar nó trí ar an gclár gan iad a cheartú. Tabhair amach na dialanna agus na pinn luaidhe ionas go mbreacfaidh na grúpaí síos a dtuar agus a dtosaíochtaí roimh an stad samplach.
- **Siúlóid iniúchta fuinnimh:** Léirigh an stad sa seomra ranga os ard (fiosracht–tuar–seiceáil–breathnú–machnamh) ionas go bhfeicfidh na daltaí an difríocht idir úsáid agus cur amú. Ansin, an rang ar fad le chéile faoi mhaoirseacht ar an mbealach timpeall: glaonn na faireoirí amach a bhfeiceann siad, deimhníonn tú nach n-áirítear ach úsáid fuinnimh ó rudaí faoi chumhacht, aontaíonn an rang an ról, agus taifeadann gach duine é sula mbogtar ar aghaidh. Thart ar dhá nóiméad ag gach stad; ná téigh isteach i seomraí atá dúnta, ach féach isteach ón doras ina n-ionad.
- **Ár n-iniúchadh a chur le chéile ar an gclár:** Is tusa a oibríonn an taifeadán sonraí idirghníomhach: Áit agus Comharthaí cur amú a aimsíodh, ról amháin do gach stad ar tugadh cuairt air. Má bhíonn difríocht idir na comhairimh, iarr ar na daltaí a lámha a chur suas nó roghnaigh an luach láir os ard. Mínigh go soiléir gur fianaise an lae inniu é an barra is airde, ní milleán. Fág an bharrachairt ar taispeáint don chuid eile den cheacht.
- **Cuir aithne ar fhuinneamh glan na hÉireann:** Taispeáin an bharrachairt: tá sé tábhachtach cur amú a laghdú agus soláthar glan a bheith ann araon. Cárta amháin do gach grúpa, nócha soicind de léamh ciúin, ansin glaoigh gan rabhadh ar dhalta amháin do gach cineál cárta le roinnt ar feadh cúig shoicind déag. Abair líne amháin faoin éileamh ar fhuinneamh a laghdú, ansin breacann gach dalta síos a fhoinsé féin agus foinse amháin eile ar línte breise sa dialann.
- **Gníomh sábhála amháin a dhearadh:** Cuir na cártaí taighde i leataobh ionas go ndíreoidh na dearaí ar an gcur amú a tomhaiseadh. Seacht nóiméad ag obair ar an gCárta Gnímh Sábhála amháin, lena chúig líne: an cur amú atá mar sprioc, gníomh amháin, cé, cathain, conas a bheidh a fhios againn. Rud réadúil is féidir le daltaí nó le baill foirne a dhéanamh an tseachtain seo, ní feirm ghaoithe.
- **Ár ngníomhartha sábhála a roinnt:** Scríobh an sprioc deiridh ar an gclár ar dtús: GNÍOMH AMHÁIN don rang + DUINE AMHÁIN atá freagrach. Amadóir seacht nóiméad ar taispeáint; siúlóid ghailearaí, ansin suas le ceithre ghrúpa a roinnfidh a ngníomh go hiomlán. Sna nócha soicind deiridh, stop an roinnt i gcónaí agus déantar cinneadh. Scríobh an gníomh agus ainmnigh an duine atá freagrach ionas go dtarlóidh rud éigin i ndáiríre an tseachtain seo chugainn.

Cad ba cheart a bheith le feiceáil

Beidh torthaí an iniúchta éagsúil ó fhoirgneamh go foirgneamh, ach bí ag súil le comharthaí coitianta cur amú: soilse ar lasadh i spásanna folmha, an téamh ar siúl agus doras nó fuinneog ar oscailt, luchtairí atá plugáilte isteach ach nach bhfuil á n-úsáid. Ar Chárta Gnímh Sábhála maith, luaitear cur amú ón mbarra is airde, gnáthamh amháin is féidir a dhéanamh, duine atá freagrach, agus seiceáil shimplí. Má dhearann gach grúpa tionscadal fuinnimh in-athnuaite in áit nós a athrú, fágadh na cártaí taighde amuigh rófhada: dírig arís ar an mbarrachairt.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Ceapann daltaí gur ionann fuinneamh a shábháil agus suí sa dorchadas nó a bheith fuar.**

Athmhínigh láithreach: is éard is sábháil ann ná fuinneamh a úsáid nuair agus san áit a bhfuil gá leis. Taispeáin radaitheoir agus an fhuinneog dúnta mar shampla d'úsáid mhaith, agus an radaitheoir céanna agus an fhuinneog ar oscailt mar shampla de chur amú.

- **Áiríonn daltaí solas an lae ó fhuinneog mar úsáid fuinnimh na scoile, nó measann siad gur cur amú é gach rud a úsáideann fuinneamh.** Ag an stad samplach, roinn an liosta os ard: is úsáid fuinnimh iad an clár agus na soilse; ní fuinneamh de chuid na scoile é solas an lae, atá saor in aisce; níl i gcur amú ach fuinneamh nach bhfuil ag teastáil ó aon duine faoi láthair.
- **Dearann grúpaí suiteáil fuinnimh in-athnuaite in áit nós a athrú a bhaineann leis an iniúchadh.** Cuir na cártaí taighde i leataobh agus taispeáin an barra is airde: caithfidh an gníomh cur amú a chonaiceamar an tseachtain seo a laghdú, gníomh a dhéanfaidh daltaí nó baill foirne, seachas soláthar nua a thógáil.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Ag na stadanna, comhaireamh a dhéanamh agus dhá fhocal nó trí a chóipeáil ón méid a ghlaonn an rang amach, seachas abairtí iomlána a scríobh. • Tús abairtí a thairiscint ar an gclár don Chárta Gnímh Sábhála: Déanfaimid... / Is é an duine a dhéanfaidh é ná... / Beidh a fhios againn gur éirigh leis nuair a...	• An t-am den lá a bhreacadh ar rónna na dialainne, agus a nótaíl an bhféadfadh an cur amú athrú tar éis am lóin. • Seiceáil shoiléir 'conas a bheidh a fhios againn' a chur leis an gcárta, ar féidir le duine eile sa rang í a dheimhniú i gceann seachtaine.	• Measúnú criticiúil a dhéanamh an bhfuil an gníomh a roghnaigh an rang ag teacht i ndáiríre leis an mbarra is airde, agus seiceáil amháin níos cothroime a mholadh. • A mhíniú le linn na roinnte cén fáth a bhfuil gá le héileamh a laghdú agus le fuinneamh in-athnuaite in Éirinn a mhéadú araon.

Nasc traschuraclaim

Nasc le Sonraí sa Mhatamaitic: is iad ainmneacha na n-áiteanna agus comhairimh na gcomharthaí cur amú a dhéanann an bharrachairt; léigh an barra is airde mar mhód an iniúchta inniu.

